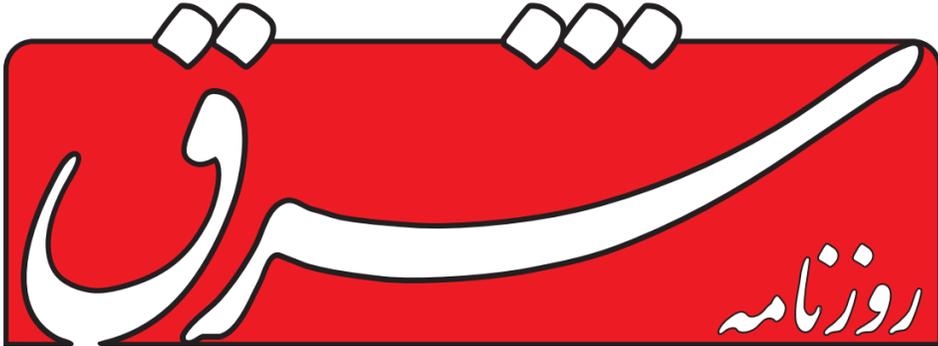

احمدغلامی

در عصر تکنولوژی‌های دیجیتالی با یورش همه‌جانبه اطلاعات با نوعی اشباع‌شدگی روبه‌رو هستیم؛ اشباع از تصاویر، موسیقی و کلام، به‌ندرت جای خالی یا فضایی برای اندیشیدن باقی مانده است و این‌گونه به نظر می‌رسد که در عصر دیجیتالی و «سرمایه‌داری نظارتی»^۱ همه این تمهیدات و تدابیر و برنامه‌ها آگاهانه انجام شده که انسان امروز نیندیشد و به معنای دقیق در این تصور غوطه‌ور باشد که هر لحظه و دقیقه در حال تفکر است. چراکه انسان امروز باور دارد بیش از هر زمان دیگری قابلیت فهم و درک شرایط را دارد و از این‌رو به‌جای آنکه درصدد آموختن باشد، در پی آموزگاری است. با تساهل و درک زمینه و زمانه کنونی، می‌توان این آموزگاران بالقوه و بالفعل را پذیرفت. کسانی که می‌پندارند زندگی روزمره و تجربه زیسته و برداشت‌های آنان از سیاست و فرهنگ، ارزش ارائه به دیگران را دارد. اما این آموزگاران نیز باید پذیرند که در این مقام هم نیاز به یادگیری دارند، گرچه چنین امری به‌ندرت دیده می‌شود و گویا کسی قرار نیست چیزی بیاموزد. البته به‌راستی چندان هم خطا نمی‌کنند. سرمایه‌داری نظارتی چنان جهان ما را کوچک و قابل دسترس کرده است که چیزی به نام راز و رمز و ابهام وجود ندارد. جهان کوچک ما کندوی عمل پریاهونی است که در فرایند تکرار مکررات قرار دارد. واژه‌هایی مثل تأمل و تفکر کم‌کم به مواجهه، واکنش و جدل استحال پیدا می‌کنند. آنچه در این تعبیر اهمیت دارد، سرعت انتقال است. در این سرعت انتقال، تفکر و تأمل از دست می‌رود. تفکر بدون تأمل شکل نخواهد گرفت و در این فرایند، زمانی تفکر به انگرداری دست پیدا می‌کند که متفکر، مفهوم حاصله از تجربه زیسته و مطالعه‌اش را درونی کرده باشد. این فرایند با عقل و احساس به بلوغ می‌رسد. در عصر سرمایه‌داری نظارتی، عقل و احساس به اطلاعات و واکنش تقلیل می‌یابد. در این عصر دیگر از درونی‌سازی یک مفهوم خبری نیست. درون و بیرون موقعیت عینی‌شان را از دست می‌دهند و در سیطره «حال‌مایه» درمی‌آیند، یا به تعبیر دیگر، اسیر انفعالات انسانی می‌شوند. از این‌رو است که در این عصر در شبکه‌های اجتماعی با سیلابی از حال‌مایه‌هایی همچون خشم، انتقام، دوستی، دلسوزی، حسادت و سلطه‌طلبی به شکلی افراطی روبه‌رو هستیم. این انفعالات بستر مناسبی است برای سرمایه‌داری نظارتی که میل کاربران خود را شناسایی و دستکاری کند. ما آزادیم تا خودمان را به اسارت کسانی درآوریم که میل ما را می‌سازند و آن را ارضا می‌کنند. شاید نقل این گفته دوایت آیزنهاور بیره نباشد که اعمال قدرت را این‌گونه تعریف می‌کند: «واداشتن مردم به انجام کاری نه به این خاطر که شما خواسته‌اید، بلکه از آن‌رو که خود قلبا مایل به انجام این کار برایتان هستند». این فرایند زمانی رخ خواهد داد که تفکر و تأمل از حیات بشری رخت برنبد یا محدود به کسانی باشد که آنان برای اندیشه‌ورزی برگزیده باشند. برای نتندان به اسارت سرمایه‌داری نظارتی باید تفکر و تأمل را مبنای زندگی روزمره قرار داد و مهم‌تر از آن، هر دوماهی را با جدیت درونی‌سازی کرد؛ چراکه برای نهضتی ضد سرمایه‌داری نظارتی، درونی‌سازی علم و دانش و اندیشه حیاتی است. البته بعید است از طریق این راه دشوار و صعب‌العبور از میان شبکه‌های موبوگی که تمام اندام جماعت انسانی را به بند کشیده است، به‌سهولت خلاص شد. یادزهر این وضعیت تعقل و ذوق است. «ذوق» یکی از مفاهیم درخشان محمد غزالی است که آن را از ابن‌سینا وام گرفته، اما در معنای متفاوت به کار می‌گیرد: «آن‌گاه که فرد در ابتدا چیزی را به صورت اجمالی و سپس به واسطه تحقیق‌یافتن و ذوق به صورت تفصیلی درمی‌یابد، این امر از این طریق به حالی تبدیل می‌شود که همواره ملازم اوست. میان این دو نوع علم یعنی علم اجمالی و تفصیلی تفاوتی وجود دارد؛ اولی همچون چیزی است و دومی همچون مغز؛ اولی شبیه چیزی ظاهری است و دومی همچون چیزی باطنی. هنگامی که کسی تصویری از شخصی دارد که در تاریکی یا در فاصله‌ای دور در چشم او نمایان شده است، درباره آن شخص نوعی علم دارد. با این حال، زمانی که آن شخص را از نزدیک ببیند، پس از رفع شدن تاریکی می‌بیند، تفاوت نوعی میان این دو حالت را تشخیص می‌دهد.

یکشنبه ۳ اسفند ۱۴۰۴
۴ رمضان ۱۴۴۷
۲۲ فوریه ۲۰۲۶
سال بیست‌و‌دوم
شماره ۵۳۳۳
۳۰ هزار تومان
۸ صفحه

در «شرق» امروز می‌خوانید: کمک پنج میلیارد تومانی رهبر انقلاب برای آزادی زندانیان نیازمند • نوآوری در حکمرانی و بازسازی اعتماد / علی ملکی

گزارش‌های آماری و میدانی از وضعیت هشداردهنده بازار مسکن پس از جنگ ۱۲ روزه حکایت دارد؛

اضطراب خانانه به‌دوشان

گزارش تشریحی رادر صفحه ۳ بخوانید

چهار سال پس از آغاز جنگ، اروپا چه تغییری کرده است؟

جنگ‌ها هرگز طبق نقشه پیش نمی‌روند

این گزارش رادر صفحه ۴ بخوانید

برگزیده‌ها

گزارش «شرق» از آنچه هجدم دی در یکی از بیمارستان‌های خبریه شرق تهران گذشت و تصویرش همه را شوکه کرد

جزئیات پیکرهای پیچیده در پیتو در بیمارستان «الغدیر»

تقدی بر نوشته «اقتصاد جهل در ایران» از یوسف اباذری

آیا نتولبرایسم «دست چپ» دارد؟

نگاه

آمریکا به کوبا حمله می‌کند؟

محمود فاضلی

طبقه حساس

جواد نوری‌زاده

چشم‌انداز مذاکرات ژنو

ومسیرهای پیش‌رو

محسن شریف‌خدانی

حمله مجلس به موتورسواری زنان

سعید اعتمادی

یادداشت

نظارت انتخاباتی یا حذف منتقدان؟

مهدی اقراریان

عضو شورای شهر تهران

انتخابات شورای اسلامی شهر تهران، یکی از مهم‌ترین عرصه‌های مشارکت شهروندان در اداره شهر است. نظارت بر این انتخابات، براساس قانون، برای صیانت از رای مردم و تضمین سلامت رقابت طراحی شده و اصل وجود آن، نه‌تنها محل تردید نیست، بلکه ضرورتی انکارناپذیر در نظام مدیریت شهری به‌شمار می‌رود. اما تجربه نشان داده است کیفیت اجرای نظارت، به اندازه اصل آن اهمیت دارد. در ماه‌های گذشته، پیش از آغاز فرایند نهایی بررسی صلاحیت‌ها، هشدارهایی درباره لزوم رعایت بی‌طرفی و پرهیز از ورود منافع حزبی و جناحی به جایگاه نظارت داده شد. این هشدارها ناظر بر یک دغدغه روشن بود: هرچا مرز میان نظارت قانونی و مداخله سیاسی کم‌رنگ شود، اعتماد عمومی نخستین قربانی آن خواهد بود.

امروز، با اعلام نتایج بررسی‌ها، این نگرانی‌ها جدی‌تر شده است. حذف چهره‌هایی که به‌عنوان منتقدان عملکرد شهردار تهران شناخته می‌شوند، آن‌هم در شرایطی که برخی اعضای هیئت‌های نظارت دارای وابستگی‌ها و منافع حزبی و جناحی هستند، پرسش‌های درخور تاملی را پیش‌روی افکار عمومی قرار داده است. پرسش‌هایی که صرفا با استناد به روندهای شکلی و اداری پاسخ داده نمی‌شوند. موضوع، فراتر از چند نام است. مسئله اصلی، شکل‌گیری تصویری است که در آن، نقد حرفه‌ای و مخالفت قانونی با مدیریت شهری و چهره‌های سیاسی به‌تدریج پرهزینه می‌شود. وقتی منتقدان یکی‌یکی از امکان حضور در رقابت انتخاباتی کنار گذاشته می‌شوند، این پیام ناخواسته به جامعه منتقل می‌شود که میدان سیاست، پیش از آنکه عرصه رقابت برنامه‌ها باشد، به میدان تسویه حساب‌های جناحی نزدیک شده است.

یادداشت

از دادگاه‌های علنی تا باورهای عمومی

متهم مدعی شد: من مسجد را آتش نزدم. من تنها دو سطل زباله را آوردم و اصلا کار دیگری نکردم. قاضی گفت: شما سابقه کفبری هم دارید؟ متهم گفت: قیلا حبس به خاطر سرقت طلا از خانه مردم داشتم که محکومیتم تمام شد.

پس از پایان اظهارات متهمان، قاضی ختم جلسه را اعلام کرد و گفت: زمان جلسه بعدی متعاقبا اعلام می‌شود. خبر منتشره در خبرگزاری میزان را جناب بار مرور کردم و از خود پرسیدم چرا باید خبر این چنینی در این محاکمه را باور کنم؟ چرا باید بپذیرم جوانی که از یک زن ناشناس در خیابان مواد آتش‌زا گرفته، آن هم در میان آن شب‌های شلوغ و هولناک، او برای رژیم صهیونیستی و کشورهای متخاصم جاسوسی و همکاری کرده است.

اصلا چرا باید از یک زن ناشناس در خیابان در آن ناآرامی‌ها بسته‌ای را تحویل بگیرد؟ اگر قرار است مردم از برگزاری چنین دادگاه‌هایی درس بگیرند و جوانان این سرزمین از سرنوشت این متهمان به خود آمده و عبرت بگیرند، بدانید غیرعلنی‌کردن این دادگاه‌ها و اطلاع‌رسانی ناقص و قهقراهی از سوی خبرگزاری وابسته به دستگاه باعث عدم پذیرش احکام در باور جمعی و عمومی خواهد شد و بیشتر و بدتر اینکه غیرواقعی بودن آنها در اذهان ثبت می‌شود. اگر قرار است مردم درباره اتهامات داوری کرده و از آن درس بگیرند، باید از مفاد جلسات دادگاه به‌طور علنی و آشکار آگاه شوند. قرار نیست تنها حرف‌های منتشره از سوی یک خبرگزاری وابسته به دستگاه قضا مورد پذیرش همگان یا حتی خواص شود. ادامه این روند باعث می‌شوند عموم مردم آرای صادره این محاکم را غیرواقعی تلقی کرده و از پذیرش یا باور آن سر باز زنند، چه رسد به اینکه از این دادگاه‌ها درس بیاموزند.

عدرا افراهانی

خود در اغتشاشات و محل آتش‌زدن مسجد گفت: شب ۱۹ دی، دو موتور هم داخل مسجد بود که آنها را آتش زدم. متهم مالکی مدعی شده در شب حادثه یک خانم به ما ماده آتش‌زا داد و گفت بروید و مسجد را آتش بزیند. بعد از گرفتن ماده آتش‌زا به مسجد آمدم.

قاضی در رابطه با این موضوع از متهم پرسید: در بسته چه بود؟ آیا آن خانم را از قبل می‌شناختید؟

متهم در پاسخ مدعی شد: خبر او را نمی‌شناختم. با مهرداد صحبت می‌کردیم و در حال بازگشت بودیم که خانمی ما را صدا زد و یک نایلون مشکی به ما داد. کمی جلوتر نایلون را باز کردیم، در آن ماده آتش‌زا بود.

متهم گفت: من موتور داخل مسجد را آتش زدم. سپس مهرداد محمدی‌نیا در دفاعیات خود حضور در اغتشاشات و در محل مسجد را پذیرفت و با اعلام پشیمانی گفت: توبه می‌کنم و از کارم واقعا شرمندم هستم. آرمان معرفتی سومین متهم نیز در دفاع از خود مدعی شد: روز جمعه ساعت هشت به همراه چهار نفر دیگر بیرون آمدم تا سیگار بخرم و کوشی تلفنم همراه بود. بالاتر از مسجد دو سطل زباله بود، آنها را جلوی مسجد آوردم و از این کارم پشیمان هستم.

قاضی از او پرسید: چرا مسجد را آتش زدید؟

یادداشت

اقتصادیات تحزب و بی‌صدایان جامعه

ناصر ذاکری

کارشناس اقتصادی

با کوچک‌ترین بهانه‌ای فعالیت‌شان غیرقانونی اعلام می‌شود، بسیاری از شهروندان با تعطیل شدن بنگاه اقتصادی مورد اعتمادشان، دیگر رغبتی به حضور در بازار و خرید کالا نخواهند داشت و به بازار سیاه روی خواهند آورد. به این ترتیب، بی‌صدایان جامعه را می‌توان گروهی دانست که در فضای رقابت سیاسی احزاب برنامه اعلامی هیچ حزبی را مطلوب خود نمی‌یابند و در نتیجه تمایلی به مشارکت در انتخابات و حمایت از نامزدهای احزاب از خود نشان نمی‌دهند. همچنین گروهی از شهروندان که با وجود نارضایتی از برنامه احزاب و به عبارت دیگر با کاستن از سقف انتظارات خود و از سر ناچاری به انتخاب بین بد و بدتر وادار می‌شوند نیز باید جزء گروه بی‌صدایان تلقی شوند.

رئیس قوه قضائیه در چهارم بهمن، درست پس از گذشت چند روز از ناآرامی‌ها و اعتراضات در کشور، در جمع قضات اصفهانی، اطلاع‌رسانی درست در قبال پرونده‌های عناصر اغتشاشگر و دستگیرشده را یک اصل اساسی دانست و مقامات قضائی نیز طبی دستور داده‌ام تا در چارچوب قواعد و مقررات لازم‌الاجرا، دادگاه‌های محاکمه آن دسته از عناصر اصلی اغتشاشات و اقدامات ترویجی را که منع قانونی ندارند، به صورت علنی برگزار کنند و در راستای آگاهی‌بخشی به مردم و تئویر افکار عمومی، در چارچوب قانون و مقررات، نسبت به نشر عمومی محتوای این دادگاه‌ها با هماهنگی مرکز رسانه اقدام کنند. روز گذشته جلسه رسیدگی به اتهامات برخی از متهمان حوادث دی‌ماه در دادگاه انقلاب برگزار شد؛ دادگاهی غیرعلنی و با اطلاع‌رسانی قهقراهی. دادگاهی با اتهاماتی سنگین که احتمالا مجازات شدید در پی خواهد داشت. دادگاهی غیرعلنی که ظاهرا تنها سایت خبری «میزان» متعلق به قوه قضائیه امکان حضور داشته که آن هم خبر را ناقص منتشر کرده؛ خبر ناقص است و باورکردنی برای مخاطب. در این دادگاه اتهامات سنگینی نظیر اقدامات عملیاتی برخلاف امنیت کشور برای رژیم صهیونیستی و آمریکا و گروه‌های متخاصم و عوامل وابسته به آنها که منتهی به رعب و وحشت و ناام‌کردن جامعه شده، ورود به اماکن مقدس مذهبی به قصد تخریب و آتش‌زدن اموال دولتی و عمومی و خصوصی و اتهاماتی دیگر مطرح شده و دادستان با استناد به مواد ۱۶ و ۱۸ از قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ و ماده ۶۱۰ از قانون تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده و ماده یک از قانون تشدید مجازات جاسوسی و همکاری با رژیم صهیونیستی و کشورهای متخاصم علیه امنیت و منافع ملی، درخواست صدور حکم بر محکومیت و مجازات متهمان را دارد.

خبرگزاری میزان تنها در چند سطر از دادگاهی با اتهامات عریض و طویل درباره متهمان چنین نوشته: اشکان مالکی یکی از متهمان با اشاره به حضور